

CALL FOR PAPERS NA WORKSHOP

Když všechny cesty vedly do Paříže.

Umělecká výměna mezi Francií a střední Evropou v 19. století

Viktor Barvitijs, Place de la Concorde v Paříži, studie, detail, 1866, NG Praha

Uzávěrka podání přihlášek: 18. března 2018

Organizátorky:

Kristýna Hochmuth (ÚDU FF UK / NG), kristyna.hochmuth@ngprague.cz

Adéla Klinerová (ÚDU FF UK & EPHE / CEFRES), adela.klinerova@cefres.cz

Partneři: CEFRES, ÚDU FF UK, ÚDU AV ČR, NG

Datum a místo konání: 26.–27. června 2018, Praha

Jazyky: francouzština, angličtina

Praktické informace

Workshop, otevřený doktorandům, postdoktorandům a mladým badatelům pořádá Francouzský ústav pro výzkum ve společenských vědách (CEFRES) spolu s Ústavem pro dějiny umění Filozofické fakulty Univerzity Karlovy (ÚDU FF UK), Národní galerií v Praze (NG) a Ústavem dějin umění Akademie věd České republiky (ÚDU AV ČR). Událost bude zahájena přednáškou našeho hosta, profesora Marka Zgórnika (Ústav dějin umění, Jagellonská univerzita, Krakov), a doplněna doprovodným programem, určeným všem účastníkům.

Prosíme o zaslání návrhů na příspěvky v délce 1800 až 3600 znaků, ve francouzském nebo anglickém jazyce, nejpozději **18. března 2018** a to v rámci vyplněné přihlášky (ke stažení zde: <http://www.cefres.cz/cs/7858>). Příspěvky o délce max. 25 minut budou následovány diskusí. Předpokládáme publikování konferenčních příspěvků.

Návrhy příspěvků posoudí odborná komise a rozhodnutí o přijetí příspěvku bude uchazečům zasláno nejpozději 20. dubna 2018. Organizátoři události nemohou účastníkům hradit cestovní náklady ani náklady na ubytování. V případě potřeby nicméně rádi pomohou se zajištěním ubytování v Praze.

Resumé

Workshop je věnovaný problematice umělecké výměny mezi Francií a střední Evropou (v širokém slova smyslu od Německa po Rusko), v období dlouhého 19. století (1789–1914).

Jak je známo, Paříž představovala v 19. století, a ještě zřetelněji na přelomu století, významné kulturní centrum. V tomto smyslu byla také vnímána středoevropskými umělci, kteří ji toužili navštívit. Ve střední Evropě tehdy rezonovala představa o Francii jako o prosperující a kulturně vyspělé zemi. Velkou roli v tomto ohledu hrála sama Paříž, jejíž velkolepé architektonické realizace, mezi nimi například nová budova Opery, byly v tomto smyslu příznačné. Francie zároveň představovala kolébkou inovativních uměleckých proudů.

Záměrem setkání je nahlédnout tradiční téma oboru dějin umění, tedy rozkvět a přitažlivost francouzského uměleckého prostředí, z pozice teorie kulturních transferů. Jedná se tedy především o různé aspekty šíření francouzské kultury v oblasti malířství, sochařství, architektury, užitého umění, ale i muzeologie nebo ochrany kulturního dědictví.

Nejprve je třeba obrátit zájem k charakteristice francouzského prostředí a fenoménům jemu vlastním, které vyvolaly zájem umělecké komunity a motivovaly tak samotný proces kulturní výměny. Jeho projevem je pak šíření a cirkulace modelů, znalostí, postupů, idejí, motivů a forem nebo také aplikování institucionálních struktur.

Dále je třeba zabývat se sítí společenských vztahů, které uměleckou výměnu umožňují, tedy především místy setkávání a jednotlivci či institucemi v roli prostředníků. Uvedme v tomto kontextu roli ateliérů, muzeí, uměleckých kolonií, uměleckých či odborných periodik, uměleckých spolků, salonů a intelektuálních kroužků. V roli prostředníků pak figurují nejen sami umělci, ale také objednavatelé, obchodníci s uměním, provozovatelé galerií nebo teoretici a kritici umění.

Nakonec je nutné věnovat pozornost způsobu přijetí, přivlastnění i reinterpretace vnějších stimulů v rámci přijímající kultury. Důležité jsou okolnosti kulturní výměny, dané politickou a ekonomickou situací, mírou otevřenosti dané společnosti ke kosmopolitnímu smýšlení, mírou akcentování národní identity nebo konečně fungováním institucionálních rámců. Období 19. století může být v mnoha ohledech považováno za zakladatelské. V oblasti krásných umění je třeba zdůraznit rozvoj spolkového života i relevantních institucí, tedy zakládání muzeí a galerií, uměleckých i profesních spolků, rozmnožení uměleckých periodik a rozšíření trhu s uměním nebo postupnou institucionalizaci v oblasti ochrany kulturních památek. Období 19. století je zároveň charakterizováno významnými proměnami. Evropská velkoměsta zažila v této době zásadní urbanistické proměny, které znamenaly mimo jiné přítomnost rozsáhlých stavenišť. Architektura měla za úkol odpovědět na nové společenské potřeby. K tradičnímu objednavateli uměleckých děl a architektonických realizací, tedy k evropské aristokracii, se připojila objednavatelská vrstva v podobě nové buržoazie, abychom zmínili jen některé stěžejní fenomény. Závěrem připomeňme, že je v kontextu kulturní výměny vždy zásadní dualita mezi tíhnutím k vlastní místní tradici a touhou po inovativních podnětech přicházejících z vnějšku.

Příspěvky mohou být věnovány následujícím oblastem:

Umělecké vzdělávání: Otázka uměleckého vzdělávání má dvojitý rozměr. Jednak předpokládáme určitou míru obeznámení s francouzským uměním a jeho historií v rámci vzdělávání na evropských akademiích, jednak chceme věnovat pozornost atraktivitě vzdělávání ve Francii, a to především v rámci Académie des beaux-arts či pařížských soukromých ateliérů. Z tohoto důvodu nás zajímá sociologický pohled na zastoupení studentů v jednotlivých ateliérech stejně jako i každodenní praktiky vzdělávání v těchto institucích. V tomto ohledu mohou být určující užívané pedagogické pomůcky, ať už se jedná o publikace, předlohy či modely.

Umělecká migrace: Umělecká migrace má zásadní podíl na procesu kulturní výměny. Jedním z fenoménů, které ji motivují, je již zmíněné vzdělávání. Je však třeba zabývat se i dalšími oblastmi jako jsou zakázky získané v zahraničí, přitažlivost velkých výstavních podniků, typicky světových výstav, působení osobností renomovaných na poli umění nebo působení aktuálních uměleckých proudů. Rozlišujeme různé formy umělecké migrace od krátkodobých jednorázových cest přes delší pobyty až po usídlení umělců v zahraničí. Příspěvky by měly zhodnotit doklady umělecké migrace, jakými jsou cestovní zápisníky, deníky a skicáře, korespondence či výstavní katalogy.

Styl a umělecké vyjádření: Které novátorské přístupy vyvolaly živý zájem o francouzskou uměleckou scénu? Jakým způsobem výměna na tomto poli ovlivnila uměleckou produkci v prostředí středoevropských zemí? Jak byly odkazy na francouzské umění přijímány v zahraničí? Jaký význam nesly? Jak se tento fenomén proměnil s ohledem na generační vývoj?

Topografie kulturních transferů: Dalším úkolem je restituovat trajektorie kulturních transferů ve smyslu zeměpisném, s ohledem na důležitost sítě evropských kulturních metropolí. Města jako Paříž, Vídeň, Berlín nebo Mnichov jsou v tomto kontextu kulturními centry a zároveň významnými informačními i dopravními uzly.

Výběrová literatura:

BIRKE Ernst : *Frankreich und Ostmitteleuropa im 19. Jahrhunderts*. Köln/Graz 1960.

CHARLE Christophe : *La dérégulation culturelle. Essai d'histoire des cultures en Europe au XIXe siècle*, Paris 2015.

CHARLE Christophe (éd.) : *Le temps des capitales culturelles. XVIIIe-XXe siècles*, Seyssel (Ain) 2009.

ESPAGNE Michel, WERNER Michael (éds.) : *Transferts. Les relations interculturelles dans l'espace franco-allemand (XVIIIe et XIXe siècle)*, Paris 1988.

FERENČUHOVÁ Bohumila (éd.) : *La France et l'Europe centrale. Les relations entre la France et l'Europe centrale en 1867-1914. Impacts et images réciproques*, Bratislava 1995.

FERENČUHOVÁ Bohumila, GEORGET Jean-Louis (éds.) : *Politické a kultúrne transfery medzi Francúzskom, Nemeckom a strednou Európou (1840-1945). Prípád Slovenska*, Bratislava 2010.

HUEMER Christian : *Paris – Vienna. Modern art markets and the transmission of culture, 1873–1939*, Dissertation, City University of New York 2013.

HORSKÁ Pavla : *Prague – Paris*, Praha 1990.

HORSKÁ Pavla : *Sladká Francie*, Praha 1996.

MARÈS Antoine (éd.) : *La France et l'Europe centrale. Médiateurs et médiations*, Paris 2015.

NERLICH France : *La peinture française en Allemagne, 1815-1870*, Paris 2010.

NERLICH France, BONNET Alain (éds.) : *Apprendre à peindre. Les ateliers privés à Paris, 1780-1863*, Actes du colloque (Tours juin 2011), Tours 2013.

NERLICH France, SAVOY Bénédicte et al. (éds) : *Pariser Lehrjahre. Ein Lexikon zur Ausbildung deutscher Maler in der französischen Hauptstadt, Bd II, 1844-1870*, Berlin/ Boston 2015.

SAVICKÝ Nikolaj : *Francouzské moderní umění a česká politika v letech 1900-1939*, Praha 2011.

ZGÓRNIAC Marek : *Wokół neorenesansu w architekturze XIX wieku*, Kraków 1987 (nouvelle édition: Kraków 2013).

ZGÓRNIAC Marek : *Polscy uczniowie Académie Julian do roku 1919 / Polish students at the Académie Julian until 1919*, in: *RIHA Journal*, August 2012, nepag.